

Sygn. akt III USK 18/22

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania A. S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o zasiłek chorobowy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 6
października 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego -
Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu
z dnia 30 listopada 2021 r., sygn. akt III Ua 19/21,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującej się tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 (dwieście
czterdzieści) zł.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu wyrokiem z dnia 6 sierpnia 2021 r., IV U 191/20, zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z dnia 24 czerwca 2020 r. i przyznał A. S. prawo do zasiłku chorobowego za okres od 10 września 2018 r. do 21 września 2018 r., od 25 września 2018 r. do 1 października 2018 r., od 9 października 2018 r. do 30 listopada 2018 r. oraz orzekł, że nie jest ona zobowiązana do zwrotu pobranego zasiłku chorobowego za te okresy i zapłaty

odsetek, a także zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 30 listopada 2021 r., III Ua 19/21, Sąd Okręgowy- Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu oddalił apelację organu rentowego oraz zasądził na rzecz wnioskodawczynie zwrot kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił naruszenie: 1) art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1133 ze zm.; dalej ustawa zasiłkowa), przez przyjęcie, że czynności wykonywane przez wnioskodawczynię w czasie orzeczonej niezdolności do pracy nie stanowią wykonywania pracy zarobkowej i nie powodują utraty prawa do zasiłku chorobowego; 2) art. 13 ust. 2 tej ustawy, przez orzeczenie, że wnioskodawczynie przysługuje prawo do zasiłku chorobowego we wskazanych okresach, podczas gdy była ona zgłoszona do ubezpieczenia zdrowotnego jako osoba wykonującą umowę zlecenia w Fundacji w R., posiadając tytuł ubezpieczenia stanowiący podstawę do kontynuowania działalności zarobkowej; 3) art. 84 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.; dalej jako ustawa systemowa), przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że świadczenia wskazane w zaskarżonej decyzji nie są świadczeniami nienależnie pobranymi, podczas gdy wnioskodawczynie została w sposób prawidłowy pouczona o okolicznościach powodujących zwrot części wypłaconych świadczeń; 4) art. 233 § 1 k.p.c., przez dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz pominięcie istotnych okoliczności mających wpływ na wynik sprawy.

Przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej organ rentowy uzasadnił jej oczywistą zasadnością wobec rażącego naruszenia wskazanych w podstawie kasacyjnej przepisów prawa materialnego oraz przepisów postępowania, a w szczególności art. 233 § 1 k.p.c. Pełnomocnik organu rentowego wyjaśnił że zasiłek chorobowy nie jest świadczeniem z tytułu choroby, lecz przysługuje, gdyż pracownik czasowo niezdolny do pracy nie uzyskuje wynagrodzenia. Jest to więc

rekompensata za utracone wynagrodzenie. W ocenie skarżącego należy przyjąć, że wnioskodawczyni w okresie orzekanych niezdolności do pracy wykonywała pracę zarobkową, a zachowanie takie podlega rygorom art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawczyni wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; oddalenie skargi kasacyjnej w przypadku przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego przez pełnomocnika w tym postępowaniu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej określa art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., nakładając na skarżącego między innymi obowiązek zawarcia w skardze wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia, który jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi kasacyjnej. Wniosek ten podlega analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, mimo że argumenty mogą być podobne (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 maja 2020 r., I CSK 380/19). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia

2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta "oczywistość" i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżący organ rentowy nie spełnił opisanych oczekiwań co do wymagań konstrukcyjnych skargi kasacyjnej. W pierwszej kolejności należy podkreślić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawiera odwołanie do przepisów zawartych w podstawach skargi kasacyjnej, zaś samo uzasadnienie tego wniosku jest bardzo lakoniczne i ogranicza się w zasadzie do stwierdzenia, że skoro wnioskodawczyni w okresie orzekanych niezdolności do pracy wykonywała pracę zarobkową, to zachowanie takie powinno podlegać rygorom art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Tymczasem przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), stanowią dwa odmienne, z uwagi na funkcje, jakie pełnią, niezależne od siebie wymagania skargi kasacyjnej. Skarżący, formułując wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie powinien więc przedstawić wyodrębniony, samodzielny wywód prawny odnoszący się do wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Samo odwołanie się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych, bez sformułowania samodzielnej argumentacji zmierzającej do wykazania podanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jest niewystarczające. A zatem już tylko z tego powodu skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do rozpoznania.

Niezależnie od powyższego nie można uznać, aby skarga kasacyjna organu rentowego była oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ pkt 4 k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego (zwłaszcza starszym) przeważa rygorystyczne podejście uznające każdą działalność przynoszącą jakikolwiek dochód za "wykonywanie działalności zarobkowej" w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej. W wyroku z dnia 25 lutego 2014 r., SK 18/13 (OTK-A 2014 nr 2, poz. 15) Trybunał Konstytucyjny uznał jednak, że art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej w zakresie, w jakim stanowi podstawę utraty prawa do zasiłku chorobowego ubezpieczonego, który w okresie orzeczonej niezdolności do pracy wykonywał pracę zarobkową, uzyskując wynagrodzenie przekraczające minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę, jest zgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji RP. Oznacza to przyjęcie wykładni, że wykonywanie w czasie

orzeczonej niezdolności do pracy działalności przynoszącej wynagrodzenie poniżej minimalnej wysokości wynagrodzenia za pracę nie musi stanowić (nie zawsze stanowi) "wykonywanie działalności zarobkowej" w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej.

Uwzględnienie wykładni Trybunału Konstytucyjnego doprowadziło do modyfikacji orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. E. Maniewska: Z orzecznictwa Sądu Najwyższego. Utrata prawa do zasiłku chorobowego w świetle prokonstytucyjnej wykładni ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, PiZS 2021 nr 12, s. 58). W uzasadnieniu wyroku z dnia 19 lutego 2021 r., I USKP 12/21 (OSNP 2021 nr 12, poz. 139, na który powołał się Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że jako zasadę należy przyjąć, iż ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy jakąkolwiek pracę zarobkową traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Jednak w szczególnych sytuacjach faktycznych prokonstytucyjna wykładnia przez sądy ubezpieczeń społecznych art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej może prowadzić do odmowy jego zastosowania ze względu na to, że sankcja, jaką przewiduje może być uznana w konkretnym stanie faktycznym za zbyt drastyczną i dolegliwą, a przez to niesłuszną i niesprawiedliwą w kontekście rodzaju innego zajęcia zarobkowego (jego sporadycznego, incydentalnego, wymuszonego okolicznościami charakteru) oraz uzyskanego z tego tytułu dochodu (niewielkich kwot stanowiących kilkuprocentowy ułamek należnego zasiłku chorobowego). Sąd Najwyższy przyjął, że jeżeli celem, w jakim ubezpieczony wykonuje pracę przynoszącą zarobek nie jest zapewnienie sobie równoległego do zasiłku chorobowego źródła utrzymania (choćby na najniższym poziomie, określonym np. obowiązującymi w systemie prawa wysokościami: minimalnego wynagrodzenia za pracę, minimalnej emerytury lub renty, w tym renty socjalnej, zasiłku dla bezrobotnych lub innych podobnych świadczeń socjalnych), to trudno takiemu dodatkowemu zajęciu, podejmowanemu w czasie zwolnienia lekarskiego, przypisać charakter "wykonywania pracy zarobkowej", które może pozbawiać prawa do zasiłku chorobowego. Konieczne jest bowiem uwzględnienie istoty prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 ust. 1 Konstytucji), którą jest zapewnienie ochrony socjalnej w sytuacji wystąpienia

określonego ryzyka ubezpieczeniowego. Taka interpretacja przepisów znalazła aprobatę w wyroku z dnia 12 maja 2021 r., I USKP 19/21 (OSNP 2022 nr 3, poz. 26), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że ocena, iż ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową w okresie orzeczonej niezdolności do pracy jest możliwa wówczas, gdy praca ta wykazuje się taką samą lub zbliżoną aktywnością zawodową, jak w okresach, w których ubezpieczony był zdolny do prowadzenia działalności (art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej).

Odnosząc powyższe do ustalonych okoliczności sprawy należy zatem stwierdzić, że zaskarżony wyrok w żadnym wypadku nie może być uznany za naruszający prawo materialne w sposób prowadzący do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Sąd Okręgowy przyjął bowiem, że nie jest możliwe potraktowanie wynagrodzenia, które w trakcie pobierania zasiłku chorobowego ubezpieczona uzyskała z tytułu prowadzenia warsztatów socjoterapeutycznych skierowanych do dzieci i młodzieży, za wykonywanie działalności zarobkowej powodującej utratę prawa do tego zasiłku. Tak daleko idące konsekwencje nie mogą być uznane za słuszne i proporcjonalne, skoro ubezpieczona łącznie w okresie trzech miesięcy uzyskała dochód w kwocie 950 zł brutto, co było dużo niższe niż minimalne, ustawowe wynagrodzenie przewidziane za pracę (2.800 zł brutto miesięcznie), a nadto całą tę kwotę ubezpieczona przeznaczyła na zakup produktów dla wychowanków świetlicy. Nie można więc uznać, że otrzymany zarobek zapewnił jej źródło utrzymania równoległe do zasiłku chorobowego.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

[as]